

EDITORIAL

Eminescu [i pia]a muncii

de **Radu TATARUCA**

*Și când propria ta viață singur n-o știi pe de rost
Să nu-și bată alții capul s-o pătrună cum a fost!*

Ireverența mea față de textul eminescian va să-mi aducă palme. Nu academice. Aici nu e parodie, e uzurparea unui viitor sceptic, din original, de către un conjunctiv disprețuitor negativ. Dacă nu palme, măcar observații: ca atunci când mai greșeam (și greșeam!) prin școală, la câte un citat: "Ce faci domnule, colaborezi cu autorul?!"

Amințirile – răsdiscutate – ale junimiștilor despre firea lui Eminescu; printre altele, reacții ale poetului, precum citatul de mai la vale, arată că ar fi gândit uneori și astfel.

Eminescu n-a trebuit să moară ca să audă, de dincolo, mineri dedicați (emineri?) surpînd bibliotecii, hăulind în galerii, întinzînd capilarele cele mai fine ale unei genealogii, vai, subterane, la Caspica, în Silezia, în Bosfor... I s-au atribuit vreo zece origini, constată și contestă Călinescu – persană, armeană, turcă, bulgară, albaneză, sîrbă, ruteană, polonă, suedeză, rusă; și încă se mai sapă. Și încă se mai surpă. Cum ar fi comentat Creangă la cine știe ce filosofare 'nemțească' a lui Eminescu, lăsînd moale ulcica alături, ștergîndu-se cuviincios, trăgînd și de timp și de o șuviță din barbă: 'nu se știe ca pămîntul!'.

În această chestiune însă, Eminescu a vrut să se știe (răspunde unuia):

"Eu nu mă supăr de loc de modul cum se reflectă persoana mea în ochii d-tale, căci de la așa oglindă nici nu mă pot aștepta la alt reflex. Dar acest reflex nu schimbă de loc realitatea; el nu mă oprește de a fi dintr-o familie nu numai română, ci și nobilă neam de neamul ei /.../ încît vă asigur că între strămoșii din țara de sus a Moldovei, de care nu mi-e rușine să vorbesc, s-or fi aflînd poate țărani liberi, dar /.../ păzitori de temniță măcar nici unul."

Limpede? Ca un catehism de cosaș: 'Dreapta culcă, sînga taie!'

*

La Ipotești, pe 15 ianuarie 2000, lume.

E frig în bisericuța Eminovicilor și oarecum întuneric. Icoanele au înfățișări imprecise și par a fi venit, chemate, prin zid. Spre palma aceea de perete au țintit privirile rugătoare ale unei copile fără zestre, iar sfîntul Nicolae s-a făcut icoană binevoitoare nădejdlor matrimoniale ale ipoteștencei; s-o fi închinat și căminarul, să-i fie apărut neastîmpăratul de băiet de relele vieții și iată-l pe sfîntul

EDITORIAL

Gheorghe triumfând asupra balaurului; mai colea, ochi negri au cerut arhanghelului o pană, să-și facă aripă, să zboare la steaua...

"Credința zugrăvește icoanele-n biserici"...

În tumultul de hram de afară, mă regăsesc între prieteni, strâng mâini noi, mâini celebre: 'A, da, de la Iași... Biblioteca Centrală Universitară... unde pașii lui Eminescu...' și iar se confundă suficient podelele. Am auzit isprava acesta în gură de copil (nu știe), de foarte profesor (!), de ghid (e plătit să știe!).

Covârșitor Eminescu, dar nu putea lucra într-un spațiu – Fundația Regele Ferdinand – edificat la patru decenii de la moartea sa. Iată o certitudine.

Ca să nu ne supărăm, admit însă că *a lucrat* și aici (citește, *lucrarea sa continuă*), ca și unde nici nu gîndești.

Vechea Universitate, cu biblioteca domnului Director Eminescu, se află într-o vecinătate mulțumitoare cu Bolta Rece (puțini o văd, puțini o știu, deja picniți, încă din gară, încă din tren, încă de la București, de șuvoiul de feromoni cîntat de vestita Crîsmă).

Dar ce erau distanțele în Iași, la 1870! Un mers mai impetuos, o carafă impară ridiculizau geografia urbei și, din glodurile de la Țicău, al doilea pas îl greșea în grădinile Tătărașilor; încă unul, și exulta de admirație simfonieta broaștelor de la Veneția, la așa o gimnastică robustă. Chiar dacă-i deacum seară, peste Ciric e Aroneanu. Se intră într-o casă de gospodar, se încălzește lutul între mâini. Se pune un acoperiș de paie între osteneala lumească și hiperestezia nopții. Așa era viața pe cînd norocul îți era prieten și tinerețea slugă.

Bătrînul Astronom ne-a deslușit că din Cassiopeea (poveștile-i spun 'Jilțul Domnului'), vin comenzi imperative. Cîți pași ar face Domnul din Cassiopeea pînă-n tîrg la Iași? De mic ce-i tîrgul, se poate nici să nu-l nimerească! Asta e grijă pentru părinții călugări, care nu mai slăbesc funiile: Aici sîntem, Doamne, tînguie clopotul de la '40 de Sfinți'; și aici, răspund cele de la Galata; în scurt, se suprapune și carilonul înabușit al Cetățuiei.

Sînt în deniile Învierii Iașilor cînd nici n-am ieșit de-adevăratalea din pronaosul bisericii căminarilor de la Ipotești; unde ești departe, în Iași, unde ești departe de Iași?

*

Iertați-mi dar finalul acestui exordiu ('exordiu la ce?' observă hain criticul și i se aburesc ochelarii de evaporarea strașnică a lacrimilor unei disarmonice mîini, dimpreună împărătești și proletare. 'Exordiu la *masă*', îl îmbun. Nu-i vine să creadă, dar rîde cu veselia făinii în sită, 'Ia zi!')

Sînt unii pe care-i neliniștește de moarte că nu știu dacă Eminescu s-a născut la Botoșani, la Ipotești, în Bucovina austriacă; în 1850, la 15 ianuarie, în 1849, pe la Crăciun?

Dar sînt și din cei pe care nu-i.

Mai sînt care susțin că Eminescu a murit de piatră în cap; de boală: adormind cu cartea deschisă, ar fi făcut *etuberculososporgeri*; de doctori antebelici (*ante Bellum*) de trădări istovitoare; de lună pe mare.

Dar sînt și din cei care nu.

Pe unii îi *atrage* școala Eminescu, pe alții – sau aceiași? – cenaclul, editura Eminescu, muzeul, colecția, librăria, biblioteca, fundația. Ori îi calcă mașina pe strada Eminescu, eventual.

Pe alții nu.

Sînt care-l citesc pe Eminescu. Alții nu-l.

Unii scot ediții Eminescu, lume le cumpără, le pun unii în mîna copiilor, pe gene, iubitelor, pe albe noptiere de negru spital, părinților.

Sînt și din alții.

Fac unii *gâteaux Eminesco*, ecusoane Eminescu, albume, creioane, CD-uri, mărtișoare.

Eminescu și piața muncii!

Placu-l sau nu, Eminescu la toți le-a dat o pîine.

EDITORIAL

Iau și eu o *pupăză*, închid povestea și mă închin: *Sărut mâna pentru masă*.